

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Examensarbete

(O)kärt barn har många namn

En pressanalytisk studie om strejkbrytarna vid oroligheterna i Ådalen den 14 maj 1931.

*Författare: Ida Svantesson
Handledare: Magnus Persson
Examinator: Erik Wångmar
Termin: VT13
Ämne: Historia
Nivå: Kandidatuppsats
Kurskod: GI1703*

Abstract

The following paper is a study about how three Swedish workingclass news papers, *Arbetet*, *Norrskensflamman* and *Ny Dag*, describe and stigmatized the common strike braker in may 1931. I chose in particularity this month because of the tradgic events in Ådalen 14th of may 1931, where five citizens got killed by the Swedish military during a friendly demonstration and the strike braker was a part the unrest that was embossed among the organized workers in Sweden.

Nyckelord

Stigma, strike braker, workingclass, news paper, *Arbetet*, *Norrskensflamman*, *Ny Dag*, Ådalen

Innehåll

1. Inledning.....	1
2. Syfte.....	2
2.1 Frågeställningar.....	2
3. Bakgrund.....	3
3.1 Oroligheterna i Ådalen försommaren 1931.....	3
3.2 Strejkbryteri.....	5
3.3 Definition av termen strejkbrytare.....	6
4. Metod, teori och tidigare forskning.....	8
4.1 Metod.....	8
4.2 Teori.....	11
4.3 Tidigare forskning.....	12
5. Resultat 1 maj – 14 maj 1931.....	14
6. Resultat 15 maj – 20 maj 1931.....	29
7. Sammanfattande analys och slutdiskussioner.....	38
8. Litteraturförteckning.....	43

1 Inledning

Ådalsarbetare, tag emot dem som de togs emot i Halmstad. [...] De skall alltså skickas upp att hjälpa Strand och de andra pamparna i Pappers att förråda arbetarna i Sandviken och Utansjö. Fina hjälpare Strand har! Men allra först ska de till Lunde för att söka bryta transportarbetarnas sympatiaktion. Men Ådalens arbetare är vana vid strider och Halmstads arbetare har nyss visat hur man sätter fart på lumplenor. Vi är övertygade om att Ådalens arbetare ska ge dessa professionella svartfötter ett synnerligen hett mottagande, trots brytarnas stora vapenlager och trots ökad polisterror. Slå ner Strands och brytarorganisationernas gemensamma försök att kväva sympatiaktionen för Marmaarbetarna! Bort med det beväpnade brytarlöddret från Ådalen!

(*Ny Dag*, 1931-05-12, s.3)

Denna uppmaning fanns att läsa i tidningen *Ny Dag* den 12 maj 1931. Dagen efter samlas näst intill 500 demonstranter vid samlingsplatsen i Öd där sillénkommunisten och kommunfullmäktige Axel Nordström som var verksam inom Gudmundrå arbetslöshetskommitté håller tal. Nordström kom senare att åtalas för anstiftan till upplopp, upplopp och misshandel varvid han dömdes till två år och sex månaders straffarbete.¹

Demonstranterna har fått reda på vart strejkbrytarna befinner sig och beger sig efter talet mot hamnen i Lunde där strejkbrytarna är i full gång att lasta massabalar på ångaren Milos. På vägen dit möter de ett annat tåg med demonstranter från Sandviken och Väja som även de var på väg mot strejkbrytarna. Tillsammans tar de sig förbi avspärningarna och övermannar Milos, de flesta strejkbrytare hinner ta sig därifrån men demonstranterna hittar några som har gömt sig inne i ångaren. Strejkbrytarna missandlas och tre av dem hissas upp ur lastrummet med hjälp av fartygets egna kran där de får hänga en stund innan de hissas ner för att åter igen misshandlas av demonstranterna. Två misshandlas såpass mycket att de lämnas kvar på däck medan de andra strejkbrytarna placeras i demonstrationstågets tät och förs till Kramfors där Nordström återigen håller tal och strejkbrytarna får lova att lämna Lunde hamn och inte komma tillbaka igen.²

¹ Johansson, Roger. *Kampen om historien Ådalen 1931 sociala konflikter, historiemedvetande och historiebruk1931-2000*. Lund, 2001 s.64

² Tengberg, Eric. *Ådalskravallerna i press- och riksdagsdebatt*. Lund, 1957 s.12

Dagen efter hålls ett nytt möte bland arbetarna och ett nytt demonstrationståg beger sig mot Lunde för att strejka mot resten av strejkbrytarna, men dagen slutar i tragedi där fem människor skjuts ihjäl av svensk militär. I början av 1930-talet var dödsskjutningarna högst aktuella och "[H]ändelserna i Ådalen fick hundratusentals människor att demonstrera och strejka runt om i landet. Ådalen var ett nationellt trauma, men väckte uppmärksamhet och indignation utanför landets gränser."³

2 Syfte

Syftet med denna uppsats är inte bara att belysa och sätta strejkbrytaren i fokus utan även försöka förstå varför man väljer att tillskriva vissa egenskaper till en utsatt grupp i samhället. Genom att undersöka hur strejkbrytarna under Ådals-konflikten framställdes i flertalet tidningar inom arbetarrörelsen, är syftet således att utvidga kännedomen och fylla de kunskapsluckor som finns kring strejkbrytarna i Ådalen under försommaren 1931.

2.1 Frågeställningar

- På vilket vis framställs strejkbrytaren och vilka värdeord använder de aktuella tidningarna i framställningen av strejkbrytaren?
 - Finns det skillnader i hur strejkbrytaren framställs före respektive efter skotten i Ådalen?
 - Finns det då även skillnader i framställningen mellan tidningarna?
- Varför väljer tidningarna att använda just detta språk för att ge en bild av strejkbrytaren?

³ Johansson, Roger. 2001, s.24

3 Bakgrund

3.1 Oroligheterna i Ådalen försommaren 1931

”Pappersindustriarbetarförbundet meddelar i en skrivelse av den 8 januari att det sedan den 4 oktober 1930 råder strejk vid Marmaverkets fabrik ... konfliktsituationen har under de senaste dagarna förvärrats genom att bolaget anställt strejkbrytare ... i Wallviks hamn.
// Vidare undersöks möjligheter för vissa sympatiåtgärder från Pappersindustriarbetarförbundet.”⁴

1930-talet präglades av mängder av strejker, blockader och bojkotter då arbetarrörelsen krävde bättre villkor inom bland annat arbetsförhållanden och löner. 1928 hade Landsorganisationen nästan en halv miljon medlemmar och antalet ökade på 1930-talet när fackföreningarna fick mer makt i och med det stigande medlemsantalet.⁵ I början av 1931 nådde den stora depressionen även Sverige. Arbetslösheten var enorm och hade ökat med 180 % från föregående året.⁶

Anledningen till arbetsnedläggelsen vid Graninge-koncernens fabriker i Sandviken och Utansjö i Ådalen var att man skulle utföra såkallade sympatistrejker för att stödja arbetarna vid Marmaverkets fabrik. Den 18 februari beslutades att man skulle använda sig av strejkbrytare för att lasta den sista massan från fabrikerna i Sandviken och Utansjö. Den 12 maj samma år anländer strejkbrytarna med tåg till Härnösand och därefter fraktas de med ångare till Lundes hamn. Dagen efter åker de till Sandviken där de ska arbeta vid fartyget Milos och under arbetets gång avbryts strejkbrytarna av de strejkande arbetarna som i två demonstationståg intagit fartyget. Några av strejkbrytarna får utstå misshandel och kränkningar och får sedan tvingas att resa hem och lova att inte längre arbeta som strejkbrytare.⁷

Senare samma kväll efter händelsen i Sandviken låter länsstyrelsen utkräva att det område som stuveribolaget använde till strejkbrytarna och där de utförde sitt arbete skulle fridlysas. Det anländer också 40 infanterister under befäl av kapten Mesterton samt 20 beridna militärer från Norrlands Trängkår som kom att bosätta sig tillfälligt på

⁴ Citat hämtat från Roger Johansson (2001:63) där han beskriver bakgrunden till skotten i Lunde. Johansson har i sin tur citerat ett protokoll från Landssekreterariatet 12/1 1931, Landsorganisationens arkiv.

⁵ Hadenius, Stig m.fl. *Sverige efter 1900 – En modern politisk historia*. Falun, 1993, s.108

⁶ Hadenius, Stig m.fl. 1993, s.116

⁷ Johansson, Roger. 2001, s.63,64

det fridlysta området för att hålla kontroll över situationen. I och med detta samlas flera demonstranter utanför området och stenkastning uppstår. Landsfogde Pålman kom att läsa upp upprorslagen men en militärtrupp var ändå tvungen att skickas ut för att skingra folkmassorna, varvid trupperna använde sig av bland annat rökgranater. Vissa av demonstranternas kläder fattade eld och andra fick brännskador, även ett hus skulle ha börjat brinna.⁸

Det beslöts från arbetarsidan redan dagen innan att man skulle anordna ett möte dagen efter vilket framkommer i följande dokument;

”Styrelsen beslutade efter en längre diskussion där olika meningar bröto sig något, att genom annons i tidningarna Nya Norrland och Västernorrlands Allahanda sammankalla till ett hela Ådalen omfattande möte i Frånö Folkets Hus torsdagen den 14/5 1931.”⁹

På Kristi himmelfärdsdag den 14 maj 1931 förflyttas mötet från Folkets Hus i Frånö till Folkets Park eftersom det dök upp så pass många mötesdeltagare. Under mötets gång håller Axel Nordström tal och under tiden hörs rop från åhörarna att det borde gå ett demonstrationståg till Lunde för att demonstrera mot strejkbrytarna. Nordström frågar om detta är något alla vill och ett enhälligt ”ja” utropas. Strax efter klockan två på eftermiddagen börjar demonstrationståget att gå mot Lunde och det sägs att tåget av människor uppmättes till nästan 2 kilometer långt. Sveriges dåvarande statsminister Carl Gustaf Ekman hade efter kontakt med landshövding Stenström tagit beslut om att strejkbrytarna skulle vänta två dagar att göra klart arbetet på grund av oroligheterna varvid strejkbrytarna istället befann sig i stuvarevillan på det fridlysta området. När demonstrationståget kommer fram till Lunde möts de av militärtrupperna och kapten Mesterton som försökte stoppa demonstranterna men istället bryter stenkastning ut och i viss mån slagsmål. Kapten Mesterton uppmanar demonstranterna att sluta sin framryckning och hotar att öppna eld men folkmassan fortsätter framåt och Mesterton avlossar 6 skott varav tre demonstranter skadas av skotten. Eftersom de flesta i demonstrationståget inte hörde skotten och de som gjorde det trodde det var endast för att skrämmas så fortsätter demonstrationståget att trycka på framåt. Kapten Mesterton ger då order om att öppna eld och gevärssalvor och kulsprutor viner inte bara rakt in i

⁸ Johansson, Roger. 2001, s.67

⁹ Citat hämtat från Roger Johansson (2001:67). Citatet är från ett protokoll från Svenska Transportarbetareförbundet avd 40 Lunde, 12/5 1931. Protokollet finns idag bevarat i ett kassaskåp i Hamnarbetareförbundets arkiv i Kramfors.

folkmassan utan även kring hus som ligger i närheten av demonstrationståget. Fem personer mister livet, vilka fyra av dem var demonstranter och en var en kvinna som hade befunnit sig i ett hus där hon varit på besök hos sina släkningar i Lunde. Eldgivningen upphörde i och med att en av de som deltog i demonstranternas orkester som var med i tåget, Tore Andersson, blåste signal för eld uppör. Det har spekulerats om huruvida fler människor skulle fått sätta livet till om det inte vore för Tore Andersson.¹⁰

För att lätta på den tryckta och ursinninga spänningen som arbetarna kände efter dödsskjutningarna i Lunde beslöts att skicka hem strejkbrytarna vilka kom i land i Stockholm redan på lördagen efter direktfärd från Lunde hamn. Även militärtrupperna skickades tillbaka till sina förläggningssorter på natten mellan fredag och lördag samma vecka. Arbetsnedläggelsen i Ådalen varade fram till den 26 maj 1931.

3.2 Strejkbryteri

Boken *Strejkbryteriet och arbetets frihet* (1978) är en del av forskningsprojektet ”Det svenska klassamällets funktioner: Folkrörelserna.” och genom den undersöker forskaren Ingvar Flink strejkbryteriorganisationerna under perioden 1887 till 1938. Flink diskuterar arbetsgivarnas rätt om det fria arbetet och strejkbryteriet som ett av dess vapen mot de rådande strejkerna. Under åren 1908-1911 bildades de första strejkbryteriorganisationerna, det var Fria Arbetareförbundet, De oorganiserades förening – Arbetsbyrån för organiserade och Surtaxkommittén. Sedan dröjde det nästan tio år innan ännu fler organisationer av liknande typ uppkom, de var Rädda Skörden, Samhällshjälpen, Arbetets Frihet och Svenska Nationella Skyddskåren. Fram till 1937 bildades flera mindre organisationer men enligt Flink upplöstes flertalet av strejkbryteriorganisationerna i slutet av 30-talet dock levde vissa vidare som exempelvis Surtaxkommittén ända in på 50-talet men deras huvudsakliga mål var då inte att förmedla strejkbrytare.¹¹

De olika strejkbryteriorganisationerna var specialiserade på olika områden där till exempel Rädda Skörden endast arbetade med jordbruksarbete och Surtaxkommittén

¹⁰ Johansson, Roger. 2001, s.68, 69, 70

¹¹ Flink, Ingvar. *Strejkbryteriet och arbetets frihet*. 1978, s.93

med stuveriarbete. Alla föreningar var aktiva på arbetsmarknaden och framgick av två olika typer, medlems- och icke-medlemsorganisationer. Inom medlemsorganisationerna fanns det två kategorier av medlemmar, de aktiva och de passiva. De aktiva var de som utförde strejkbryteriet medan de passiva var de som bidrog med ekonomisk hjälp till organisationen. Flink menar att de som värvades till strejkbryteriorganisationerna inte enbart var fattiga arbetare som ansågs vara osolidariska utan att flera kom från samhällets övre sociala skikt, som bland andra officerare, ingenjörer, studenter och läroverkselever.¹²

Det var organisationen Svenska Nationella Skyddskåren som levererade strejkbrytare till Ådalen 1931 i samarbete med Boytons arbetsbyrå. Flink refererar till författaren Birger Norman, som skrivit flera verk om Ådalshändelserna, som menar att Boytons arbetsbyrå var en del av Svenska Nationella Skyddskåren men det är uppgifter som Flink i sina källor inte kunnat verifiera. Både Svenska Nationella Skyddskåren och Boytons arbetsbyrå nämns i Ådalskommissionens berättelse.¹³

3.3 Definition av termen strejkbrytare

Ingvar Flink framlägger att det finns vissa problematiska aspekter av termen strejkbrytare som han valt att använda inom sin forskning. Ett problem som Flink upptäckt är att strejkbrytare ofta används i samma bemärkelse som arbetsvillig. Han menar att detta inte är rätt utan att det är beroende på hur man står politiskt huruvida man väljer att använda sig av vardera orden. Enligt Flink används termen arbetsvillig främst av arbetsgivarna och strejkbrytare av arbetarsidan. Flinks resonemang grundar sig i att ordet strejkbrytare var negativt laddat och stod för osolidaritet varav då arbetsgivarna, motståndarna, började använda det mer positiva ordet arbetsvillig som motpol. Enligt Svenska Akademiens ordlista uppkom båda orden ungefär samtidigt, dock att strejkbrytare var något år före vilket Flink använder som stöd för sin tes. Då Flink anser att strejkbrytare är det mer neutrala benämningen väljer han därmed att använda det, vilket även det kommer att göras i denna uppsatsen. Precis som Flink skriver så kommer ordet användas motsvarande till sitt innehåll, alltså att en strejkbrytare är någon som bryter en strejk.¹⁴ En mer detaljerad definition ges av Flink

¹² Flink, Ingvar. 1978, s.95

¹³ Flink, Ingvar. 1978, s.89

¹⁴ Flink, Ingvar. 1978, s.12,13

där han skriver att en strejkbrytare är ”..den som åtar sig och utför strejkdrabbat och blockerat arbete under en konflikt i vilken mer än hälften av arbetarna deltar, även om konflikten skulle vara beslutad av en minoritet av desamma.”¹⁵

¹⁵ Flink, Ingvar. 1978, s.15

4 Metod, teori och tidigare forskning

4.1 Metod

För att få en så bra inblick som möjligt om hur strejkbrytarna i Ådalen framställdes i press kommer denna uppsats att utformas genom en komparativ pressanalytisk metod. Genom att analysera vilket språkbruk som tidningarna använde när de gav sin bild av strejkbrytaren och sedan jämföra dessa får jag förhoppningsvis svar på min frågeställning. De tre tidningar jag valt att använda mig av som källor är *Arbetet* (1887-2000), *Norrskensflamman* (1906-1998) och *Ny Dag* (1930-1990).

Den socialdemokratiska tidningen *Arbetet* grundades i Malmö 1887 av Axel Danielsson som tidigare varit medarbetare på tidningen *Socialdemokraten*, vilken var socialdemokraternas huvudorgan. Allan Vougt var chefredaktör för *Arbetet* mellan åren 1924 – 1944 och satt då under Ådalshändelsen 1931. Allan Vougt var liksom flera av sina företrädare engagerad inom den socialdemokratiska politiken och var riksdagsman i andra kammaren mellan 1929 – 1948, alltså även under den period han var chefredaktör för *Arbetet*.¹⁶

Det var inte ovanligt för tidningar att ha nära kopplingar till partierna och det var flera chefredaktörer utöver Allan Vougt som hade nära förbindelser i eller med den politiska arenan med poster inom bland annat stadsfullmäktige, landsting eller riksdag.¹⁷ Detta gällde även inom Sveriges kommunistiska parti (SKP) där man lade fram förslag till stadgar 1921, att de tidningar som ansåg sig vara partiorgan ”..skulle stå under partiets politiska kontroll, samt att redaktionen ej fick bestå av andra än partimedlemmar.”¹⁸ *Norrskensflamman* som grundades 1906 ansåg sig vara ett av SKP:s politiska organ och en av partiets senare ordförande, Hilding Hagberg, var chefredaktör för tidningen mellan åren 1930-1943. Hagberg hade starka kopplingar till Sovjetunionen och ansågs vara en ”..dogmatisk gammalkommunist..”¹⁹

¹⁶ Furhoff, Lars, Hederberg, Hans. *Dagspressen i Sverige*. Stockholm. 1965, s.162

¹⁷ Gustafsson, Karl Erik & Rydén Per. *Den Svenska pressens historia III - Det moderna Sveriges spegel (1897-1945)*. Västerвик. 2001, s.157

¹⁸ Hirdman, Yvonne. *Sveriges Kommunistiska parti 1939-1945*. Stockholm, 1974, s.18

¹⁹ *Nationalencyklopedin*, Åttonde bandet, s.292

Ny Dag gavs ut mellan åren 1930-1990 och dess förste chefredaktör var Hugo Sillén. Tidningen startades för att skapa politisk opinionsbildning för den Moskvatrogna falangen som tog namn efter Sillén som ”sillénarna”. Detta efter flera motståndningar mellan Hugo Sillén och Karl Kilbom inom SKP. Av varje nummer för *Ny Dag* kunde man tydligt se tidningens ideologiska åsikter bakom slagorden ”Proletärer i alla land, förena Er!” på tidningens framsida.²⁰

Anledningen till att jag valde just dessa källor beror på olika faktorer. Dels så har dessa tidningar användts som källor mycket inom den tidigare forskningen och dels för att de hade en framträdande roll inom arbetarrörelsens arena. Vid en större och mer omfattande undersökning finns det såklart utrymme för att undersöka fler tidningar som cirkulerade inom den svenska inrikespolitiska debatten.

Genom att jämföra tre tidningar med två olika ideologiska inriktningar (kommunistisk och socialdemokratisk) hoppas jag att få fram en mer klar bild av hur strejkbrytarna framställdes kring Ådalshändelsen mellan 1 maj till 20 maj 1931 inom arbetarrörelsen.

Det finns ett särskilt värde i att använda en komparativ metod där materialet innefattar dagspress. John Tosh menar bland annat att forskning av dagspress kan framhäva den valda epokens sociala och politiska synsätt,²¹ vilket är syftet med denna uppsats. Ett vis att uppnå detta syfte är som sagt genom att använda en komparativ metod, att jämföra en vald enhet, i detta fall strejkbrytaren, för att få utökad kunskap genom att undersöka likheter och vad som uteslutits.²²

Den pressanalytiska metoden som kommer att vara uppsatsens redskap är Kristina Lundgrens massmedieretoriska analysmodell. Modellen myntades av Bengt Nerman som skrivit boken *Massmedieretorik* (1993). Första steget är att bestämma var, när och hur tidningstexten är publicerad. Sedan ska man ta hänsyn till vad artikeln handlar om, vilka urval har gjorts och varför. En annan viktig del är att se över hur materialet är disponerat och om är det vinklat och i så fall från vilket perspektiv, för att sedan undersöka ordval, stil och ton i texten. Används värdeladdade ord och på vilket sätt beskrivs miljön av författaren? Även upprepningar av ord och tankefigurer är viktiga att

²⁰ Gustafsson, Karl Erik & Rydén Per. 2001, s.160f

²¹ Tosh, John. *Historisk teori och metod*. Lund 2011, s.109

²² Kjeldstadli, Knut. *Det förflutna är inte vad det en gång var*. Lund, 1998, s. 254

undersöka samt finns det dolda argument och färdiga slutsatser i tidningstexten, vad saknas?²³

Tidningstexter förändras med tiden, genom att läsa en tidningstext från 1930-talet får man kunskap om ”..hur människor talade och uttryckte sig, och hur samhällets värderingar och normer såg ut vid den tiden.”²⁴ När man använder sig av den komparativa metoden av tidningstexter krävs det att man utför en textanalys av de valda tidningarna. Att inte bara jämföra ordval och urval av nyheter, utan att också gå djupare in i texten och fråga sig varför journalisten eller författaren av texten valt att använda just dessa ord eller nyheterna. Det är mellan vad som har inträffat och på vilket sätt författaren väljer att informera läsarna om det som nyhetstexten uppstår, det är lika viktigt att fundera på hur en nyhet beskrivs likaså som att den skrivs.²⁵

Det är även av stor vikt att förstå nyhetsvärderingens olika delar när man analyserar tidningstexter i form av nyheter. Nyheten ska vara ny, äga rum under en begränsad, kortare tid och handla om människor. För att nyheten ska få önskad effekt ska den även vara negativ eftersom positiva nyheter ofta är långsammare, ”Det tar lång tid att bygga ett hus men det går snabbt att spränga i luften.”²⁶ Inom negativa nyheter kan en person som betett sig oetisk bli syndabock för ett större problem eftersom detta skapar nyhetsvärde.²⁷

Det finns alltså många olika aspekter att ta hänsyn till när man analyserar en tidningstext. I denna uppsats kommer fokus ligga på att analysera det språk som tidningstexterna innefattar. Det handlar om att se till vilken diskurs som används, vilka motiv, användningsmönster och begreppskategorier är gemensamma för de olika tidningarna. Enligt filosofen Michel Foucault var diskursen en form av makt, inte bara olika mönster av språkbruk.²⁸

²³ Lundgren, Kristina m.fl. s.54-57

²⁴ Lundgren, Kristina m.fl. *Nyheter – att läsa tidningstext*. Stockholm, 1999, s.39

²⁵ Lundgren, Kristina m.fl. s.44

²⁶ Lundgren, Kristina m.fl. s.46

²⁷ Lundgren, Kristina m.fl. s.46

²⁸ Tosh, John. s.208

4.2 Teori

Erving Goffman skriver i sin bok *Stigma – Den avvikandes roll och identitet* (2011) om hur stigmatisering används som politisk akt. Han berättar att termen stigma kommer från det antika grekland och användes praktiskt genom att exempelvis bränna in en symbol på den avvikande personen för att visa för offentligheten att denne var en brottsling, slav eller förrädare, alltid för att befästa personens moraliska status.²⁹

Goffman menar att det finns tre typer av stigma varav den första behandlar kroppsliga missbildningar, han talar då om olika funktionsnedsättningar som exempelvis hörselskador, blindhet och handikapp. Inom den andra typen urskiljer Goffman de stigmat som härleds till personens karaktär såsom bland annat onaturliga lidelser, viljesvaghet, bristande hederlighet och avvikande trosuppfattningar. Det är människor som har uppfattats i samband med fängelsevistelser, alkoholism, psykisk ohälsa, arbetslöshet och så vidare. I den tredje typen tar han upp stigmat som bland andra relateras till etnisk tillhörighet, religion och ras.³⁰

Goffman menar att inom alla dessa tre grupper av stigmat finns det gemensamma sociologiska drag;

En individ, som eljest lätt skulle ha accepterats i det vanliga sociala samspelet, har ett drag, en egenskap som inte kan undgå uppmärksamhet och som får dem av oss som möter honom att vända sig bort från honom och bortse från de anspråk på gemenskap med oss som hans övriga egenskaper i och för sig kunde ha motiverat. (Goffman, 2011, s.12).

Enligt Goffman är det samhällets förväntningar som skapar stigmat hos personen som tillskrivits stigmat. Han skriver också att dessa människor inte ses med samma mänskliga värde som de som inte stigmatiserats och att detta gör att de utsätts för diskriminering av olika slag. Det finns ett behov att stigmatisera den avvikande för att kunna avskilja oss från denne och därigenom förklara hans underlägsenhet och för att förmildra det hot man tror den stigmatiserande utgör för en. Detta sker genom att tillskriva personen olika egenskaper som är mindervärdiga och nedlåtande för att öka utrymmet mellan de som stigmatiserar och den stigmatiserade. Detta kan ta sig i uttryck

²⁹ Goffman, Erving. *Stigma – Den avvikandes roll och identitet*. Finland, 2011, s.9

³⁰ Goffman, s.12

genom att använda metaforer och liknelser för att beskriva den stigmatiserade utan att dessa stigmatemer har någon sanninghalt i sig i relation till dess ursprung.³¹

Goffman åsyftar teori om människans behov om att kategorisera varandra för att skapa ordning. Han menar att den sociala miljön och dess sociala spelregler är avgörande för hur kategoriseringen kommer till. Det handlar om att fastställa egenskaper hos individens sociala identitet eller till dess sociala status och där är ett av redskapen stigmatisering.³²

4.3 Tidigare forskning

Roger Johansson är professor i historia med didaktisk inriktning. Han är verksam inom Malmö högskola där han arbetar som forskningsledare inom studier om Malmös historia. I början på 2000-talet disputerade han genom sin avhandling *Ådalen 1931 – sociala konflikter, historiemedvetande och historiebruk 1931-2000* (2001). Johansson har även skrivit verket *Ådalen 1931 – minuterna som blev historia – metodbok till en digital dokumentsamling* (2006), i vilken han berättar om hur en forskare kan närma sig det material som finns att tillgå kring oroligheterna i Ådalen 1931.

I sin avhandling lägger Johansson fokus på hur Ådalshändelsen har beskrivits och framställts under olika tillfällen mellan 1931 till 2000. Han menar att under de få minuter som historia skapades i Ådalen, skapades även ”..en levande del av vår nationella historiekultur.”³³ där Ådalens historia får olika innebörder beroende på vem det är som berättar historien och vilket syfte denne har.

Johansson nämner strejkbrytarna vid ett flertal tillfällen i sin avhandling men oftast då han ska berätta om händelseförloppet den 14 maj 1931 i Ådalen samt före- och efterspelet. Det finns således ingen närmare forskning på just framställningen av strejkbrytarna i detta verk utifrån en tidningsanalys. Johansson tar dock upp den intressanta debatten som förekom i tidningarna om Ådalshändelserna och lägger tyngd

³¹ Goffman, 2011, s.13

³² Goffman, 2011, s.9-10

³³ Johansson, Roger. 2001, s.31

på hur bilden av det som hände varierade beroende på vilken tidning som lästes och beroende på vilket parti den var färgad av.³⁴

För att komma fram till vilka olika bilder som finns och har funnits av Ådalshändelsen använde sig Johansson av olika typer av källmaterial. Den mest centrala källan var *Ådalskommissionens berättelse* (1931) eftersom det var den enda officiella undersökning som framtogs av den dåvarande regeringen. Med denna källa som utgångspunkt har Johansson använt sig av bland annat riksdagsdebatter, fackliga jubileumsskrifter, partistyreelseprotokoll, ceremonier och monument samt av den rådande pressdebatten för att få svar på de frågor han ställer i sin avhandling.³⁵

I boken *Ådalen 1931 – minuterna som blev historia – metodbok till en digital dokumentsamling* (2006) beskriver inte Johansson bara på vilket sätt forskaren, läraren eller eleven kan använda sig av hans bok för att utveckla sitt historiemedvetande med hjälp av olika arbetsmetoder, utan Johansson har även skapat en digital dokumentsamling där läsaren kan få tillgång till hundratals dokument som rör Ådalshändelserna. Dessa dokument består bland andra av rättegångsprotokoll, fotografier och inscannade tidningsartiklar.

En tidigare författare som också fördjupat sig kring de händelser som uppstod i Ådalen 1931 är Eric Tengberg som skrivit avhandlingen *Ådalskravallerna i press- och riksdagsdebatt – en opinionsundersökning* (1957). Tengberg klargör tydligt att han inte är ute efter att beskriva händelseförloppet under dramat i Ådalen eftersom han förlitar sig på tidigare nämnda *Ådalskommisionens berättelse* (1931) utan han vill i stället visa hur en opinion växer fram genom en händelse såsom i Ådalen och hur det påverkade den svenska inrikespolitiken. Tengberg vill även i sin avhandling framvisa hur, vad han kallar den politiska propagandan, missvisar Ådalshändelsen. Tengbergs källmaterial består av rättegångshandlingar och riksdagstryck samt av de dåvarande mest populära tidningarna, enligt författaren själv.³⁶

³⁴ Johansson, Roger. 2001, s.110

³⁵ Johansson, Roger. 2001, s.57, 58

³⁶ Tengberg, Eric. *Ådalskravallerina i press- och riksdagsdebatt – en opinionsundersökning*. Lund 1957, förordet.

Både Johansson och Tengberg har gjort liknande undersökningar men Johansson poängterar i sin litteratordiskussion att Tengbergs tolkningar av Ådalshändelsen är summan av ”..det sena femtiotalets antikommunism.”.³⁷ Detta är något som tydligt visas genom den framställning som Tengberg ger när han diskuterar den bild pressen gav av Ådalshändelsen och där inte minst de kommunistiska tidningarna. Tengberg har, liksom Johansson, inte utgått just från det vis pressen valde att framställa strejkbrytaren för att nå fram de olika Ådalsbilder som gavs. Tengberg har även valt att utgå från bland annat hur pressen valt att uppmana sina läsare till våldsaktioner, där strejkbrytaren innehar en viss roll men längre än så går inte just den delen av undersökningen.³⁸

Annan forskning har bedrivits angående strejkbrytare i mer allmän mening och som inte inriktar sig på just de strejkbrytare som var involverade kring oroligheterna i Ådalen 1931. Dels så har det framkommit redan i bakgrundsbeskrivningen om Ingvar Flinks syn på strejkbrytarna. Flink har försökt att ge en bild av de organisationer som bedrev förmedlingen av strejkbrytare inom den svenska arbetsmarknaden mellan åren 1887-1938. Han ger även sin tolkning av vem det var som kallades för strejkbrytare och varför. Flinks undersökning har blivit en stabil grund att stå på för andra forskare som har gjort studier på strejkbryteriet, exempelvis avhandlingen *Spräng Amalthea! Arbete, facklig kamp och strejkbryteri i nordvästeuropeiska hamnar 1870-1914* (1998) av Yngve Tidman, grundar sig på bland andra Flinks definition av strejkbrytaren och dess organisering.³⁹

³⁷ Johansson, Roger. 2001, s.52

³⁸ Tengberg, Eric. 1957, s.90

³⁹ Tidman, Yngve. *Spräng Amalthea! Arbete, facklig kamp och strejkbryteri i nordvästeuropeiska hamnar 1870-1914*. Lund 1998, s.195

5 . 1 Resultat 1 maj – 14 maj 1931

1 maj 1931

- Arbetet - Ingen information tillgänglig

- Norrskensflamman
 - På *Norrskensflamman* framsida den 1 maj 1931 finns det en artikel med rubriken “Vägstyrelsen i Kalix - en strejkbrytarnas ledarstab utan trupper” och underrubriken “Inga osolidariska på vägarna i distriktet. Trafikförbudet upphävt efter vårt påpekande av beslutets karaktär”. Artikelförfattaren rapporterar från en strejk kring ett bygge vid vägen mellan Kalix och Vitvattnet där kommunen valt att stänga av vägen för att få arbetarna att återgå till vägbygget, men som tillslut öppnade vägen trots att strejken fortskred. Skribenten benämner mannen som ansvarar vid bygget som “strejkbrytarvärvaren” och skriver att “Vägstriden synes sålunda bli en verklig kraftmätning mellan eniga, välorganiserade arbetare, som bakom sig har en hel sockens proletärer, och reaktionära arbetsköpare å andra sidan.”. Författaren väljer att avsluta artikeln med uppmaningen “Inga brytare till vägarna i Kalix! Strid till seger!”.⁴⁰

- Ny Dag
 - På framsidan har *Ny Dag* staplat upp vad de kallar “Kommunisternas 1:a-majparoller” varav en av punkterna är “Mot fascismen och strejkbryteriet!”⁴¹

- Ny Dag
 - Under rubriken “Strejkbrytarna vid Kornhamnstorg jagades iväg - Ett gott initiativ av de arbetslösa.” anklagar artikelförfattaren en man vid namn Nathansson för att ha anlitat “..strejkbrytarslödder..” av Arbetets Frihets vice ordförande ”den notoriske strejkbrytaren Eriksson, den s.k.

⁴⁰ *Norrskensflamman*, 1 maj 1931, framsida

⁴¹ *Ny Dag*, 1 maj 1931, framsida

'norsken'.⁴² Skribenten berättar vad som hände när strejkbrytarna först började jobba: "I går skulle arbetet börja med resande av ställningar. Men då några arbetslösa fick reda på vad det var för ett snyggt sällskap som utförde jobbet tog de resolut och körde iväg dem.". Rakt igenom i artikeln kallas strejkbrytarna för "brytare", "slödder" och "fega strejkbrytarslödder" samt avslutar med orden "Vi är övertygade om att arbetarna även i fortsättningen skall uppträda så att dessa strejkbrytare förlorar lusten att utföra arbeten av dylika slag."⁴³

- Ny Dag
 - I en notis i *Ny Dag* från en "arbetarkorrespondent" med rubriken "Jaga bort svartfotsslöddret" och underrubriken "Gör rent hus vid Vidells bygge", kan man läsa om en strejk vid ett husbygge i Kumla där strejkbrytare fått jobb.

Vi har tidigare i *Ny Dag* redogjort för blockaden vid snickeriet i "fabrikör" Vidells bygge. Då arbetet där fortfarande bedrivs med tillhjälp av blockadbrytare måste arbetarna mer än hittills intressera sig för att svartfötterna får respass. De enda som har gjort något åt saken är de arbetslösa. Redan för ett par månader sedan ställde de om att två av blockadbrytarna slutade med sin judasgärning. I deras ställe kom det dock andra, däribland en snickare Ek. Denne sistnämnda person blev dock ej så gammal på blockadbygget. De arbetslösa tog en kväll och följde honom hem. Tydligt blev honom hemfärden för besvärlig och vid löfte om fler uppvaktningar fann han för gott att sluta. De återstående svartfötterna uppträder emellertid synnerligen fräckt och utmanande. Ett par av dem är gamla ökända brytare och behöver tydligen en annan behandling än de förut nämnda. Detta skulle säkert de till över tusen uppgående skoarbetarna kunna sköta om vid en gemensam uppvaktning av brytarslöddret. Då "fabrikören" tydligen tänker få sitt bygge så gott som färdigt med svartfotshjälp, innan han vill göra upp, måste arbetarna ta i med kraft. Skicka iväg brytarpaketet. Det är en god 1 maj-paroll. (*Ny Dag*, 1 maj 1931, s.14)

⁴² Centralförbundet för Arbetets Frihet var en organisation som bland annat förmedlade strejkbrytare till arbetsplatser som var försatta i blockader eller strejker.

⁴³ *Ny Dag*, 1 maj 1931, s.3

2 maj 1931

- Arbetet
 - 4 stycken notiser om blockader på tidningens andra sida där det även finns medelanden om vägvastängningar och information om exempelvis småskollärarinnan Karola Pålssons jordfästning. I de tre första blockadnotiserna står det om tre företags olika anledningar till varför de är förstatta i blockad och vad ägarna heter. Dock framkommer det lite mer information i den sista notisen i varav det står följande:

Blockad. Då uppgörelse om avtal icke kunnat träffas med Byggmästarna Ander Jönsson, Södra Åby, Elof Persson, Brönnestad, Sigfrid Vallin, Anderslöv, Per Nilsson, Espö, August Larsson, Östra Torp, Johan Månsson, Anderslöv, Olof Andersson, Östra Klagstorp, har våra medlemmar nedlagt arbetet från och med den 25 dennes och förklara vi nämnda byggmästare och deras byggnadsarbeten i blockad, vilken kvarstår till dess annorledes meddelas och gäller oavsett vem som övertager arbetet. Anderslöv den 25 april 1931 STYRELSEN. [...] Som strejkbrytare uppträda följande personer: Nils Johansson f.d. dräng [...] Hilding Andersson, Ugglarp, Ola Mårtensson [...]. (Arbetet, 2 maj 1931, s.2)

En liknande notis uppkommer även senare i *Arbetet* bland reklam för exempelvis advokatbyråer och tuberkulosfri mjölk:

Meddelande. Nedanstående personer, vilka trots upprepade anmaningar icke kunna förmås fullgöra sina skyldigheter till vår organisation, rekommenderas härmed att bemötas efter förtjänst. Anton Nilsson, förut bosatt i Lund, numera i Axhult (Småland); Anna Andersson, L:a Algatan 5B; Agda Nordström, Magle L:a Kyrkog. 8. För De Förenade Förbundens avd.89, Lund (Handskarbetarna). STYRELSEN. (Arbetaren, 2 maj 1931, s.14)

- Norrskensflamman
 - På framsidan av *Norrskensflamman*s 2 maj-nummer finns det en text om en av Kommunisternas 1 maj-demonstrationer:

Samtliga möten har sänt de stridande kamraterna i Halmstad en flammande hälsning, förklarat sig solidariska med deras bittra kamp mot samhället, mot strejkbrytarslöddret, mot sina egna förbundspåvar som är beredda att förråda kampen, uppmanat arbetarna att genom lokal generalstrejk avlägsna brytarslöddret från staden. (*Norrskensflamman*, 2 maj 1931, framsida)

- Ny Dag
 - Under rubriken ”Trakasserier vid Arvika Ullspinneri. De som bor i fabriken usla hus uppsagda till flyttning – För att arbetarna inte är kamrater med strejkbryterskan ’Lola Lo’.” går det att läsa om ett antal arbetare som gått ut i strejk och på grund av det blivit arbetslösa och tvingats flytta från fabriken där de bodde med sina familjer. Skribenten skriver följande:

Den förut i *Ny Dags* spalter omnämnda strejkbryterskan Viola Larsson som i dagligt tal benämnd Lola Lo, får väl också tillskrivas en del av ’äran’ för dessa dåligt maskerade trakasserier. Arbetarna har, naturligtvis ingen särskild lust att umgås med denna individ, varför hon mest är hänvisad till sig själv. Ingen textilarbetare har på minsta sätt förfördelat ’mademoiselle’, men disponenten fordrar, att arbetarna skall umgås med henne som ’kamrat’, något som hon dock ej lyckats skrämman dem att göra. Men en arbetsköpare har alltid möjligheter att trakassera utan att öppet bryta mot avtalet. Därför, textilarbetare i Arvika, tag saken i edra egna händer! Bilda en röd facklig opposition, mot arbetsköpare, utsugare och byråkratiska fackföreningspåvar. (*Ny Dag*, 2 maj 1931, s.3)

3 maj 1931

- Arbetet – ingen information tillgänglig
- Norrskensflamman – Ingen information tillgänglig
- Ny Dag – Ingen information tillgänglig

4 maj 1931

- Arbetet
 - På sida nummer 2 av tidningen *Arbetet* finns det en notis om blockad där skribenten uppmanar läsarna att inte handla av ägaren till en lantmannaförening:

Blockad och bojkott. Med anledning av att Jerrestads härads lantmannaförening ni Tommarp vägrar att med oss träffa avtal för i firman anställa lagerarbetare, samt att firman avskedat de organiserade arbetarna, förklara vi härmed nämnda firma i blockad för all arbetskraft samt dess varor i bojkott, och kommer var och en som tager anställning i nämnda firma eller tager befattning med dess varor, att av oss betraktas som osolidarisk och behandlas därefter. Malmö den 26 mars 1930. För Svenska Handelsarbetareförbundet, STYRELSEN. (*Arbetet*, 4 maj 1931, s.2)

- Arbetet
 - Under rubriken ”Konflikten i Halmstad är nu ur världen – Strejkbrytarna drogo omedelbart sina färde – Men först en typisk strejkbrytareskapad i Laholm” kan man ta del av skribentens förmedlande av ett krogbråk där några män som arbetat som strejkbrytare vid Brädgårdskonflikten i Halmstad åkt till Laholm för att besöka Stadshotellet. Enligt artikelförfattaren som hänvisar till Hallandsposten, skulle elva ”arbetsvilliga” och en karamell-hustru med ”zigenarsällskap” samt några till personer som senare visade sig vara strejkbrytare ropat ut över hotellet att de skulle ”..forma om staden och hotellet, så att detta senare villigt lydde deras pipa.”. Poliskonstapel Klinge hade försökt att avstyra bråket men att ”Det gick emellertid ej med lämpor”. Det hela slutade med att konstapel Klinge hade fått ett slag mot sig och därefter förde ut ”den bråkige individen” som senare fick sova i en cell. Dock hade ”den vildsinte krabaten” med ”bärsärkalyne [...] vrålat som ett djur”. När Klinge kommit tillbaka till hotellet hade dock ”..de övriga i sällskapet smitit..”. Skribenten meddelar också att en annan tidning vars namn inte nämns, skrivit att ”..Laholmspolisen skulle stått sig tämligen slätt mot de vildsinta strejkbrytarna därest icke de organiserade arbetarna i staden

ställt om att de allt för få konstaplarna fått bistånd av några manhaftiga karlar.”⁴⁴

- Norrskensflamman

- Under rubriken ”Skurkarna i Halmstad på fylleorgier – Ordnar batalj då de vägrales [sic.] obegränsad sprittilldelning – OCH DETTA PACK FÖRSVARAS AV SOSSARNA – En brytare anhållen – Hans kumpaner hotar storma polisstationen.” kan man läsa en till version av krogbråket i Laholm hämtad från TT. Händelsen återges nästan ordagrant men ett tillägg görs även:

Det bör till ovanstående antecknas, att brytarnas tilltag i Laholm i och för sig icke förvånansvärt. Strejkbrytare rekryteras alltid ur kapitalismens lägsta skikt, det är figurer som för betalning åtager sig vilket skurkstreck som helst. Men det bör brännmärkas, att socialdemokraterna av i dag öppet träder till försvar av slikt pack, och i Halmstad trädde sossarna in till samma brytares värn mot de stridande arbetarna. Därmed har sossarna dömt sig själv. De är i klass med de avskyvärda lymlar som yrkesmässigt faller arbetarna i ryggen så snart dessa går till kamp för sina krav.

(*Norrskensflamman*, 4 maj 1931, framsida)

- Ny Dag

- Även i *Ny Dag* skriver artikelförfattaren om slutet för Brädgårdskonflikten under rubriken ”Seger för Halmstads arbetare – Mindre löneförhöjningar beviljas – Lumplenorna borgseras bort.” och hänvisar till tidningens ledande artikel. Under en annan rubrik ”Brytarna, kosackerna och militären borta nu” på framsidan av *Ny Dags* korrespondent återges samma historia. Strejkbrytarna benämns i termer såsom ”brytarpaket”, ”lumplenorna” och ”de hatade strejkbrytarna” samt de fartyg de bott på under konflikten som ”strejkbrytarpalatsen”.⁴⁵

- Ny Dag

- I tidningens ledare tar artikelförfattaren inte upp Laholm-händelsen utan skriver om hur det gick till när strejkbrytarna kom fram med tåg från Halmstad till Stockholm. Där benämns strejkbrytarna som ”svartfötter”,

⁴⁴ *Arbetet*, 4 maj 1931, s.10

⁴⁵ *Ny Dag*, 4 maj 1931, framsida

”brytare”, ”det fina herrskapet”, ”notoriska svartfötter med typiska bovvisioner”, ”Alla av det slag, som icke drar sig för att skjuta skarpt mot arbetarna, sådana herrar som till och med borgarpressen måste karaktarisera som flera gånger straffade förbrytare”, ”strejkbrytar-slödder” samt ”pack”.⁴⁶

- Ny Dag
 - Under rubriken ”Marmaarbetarna hälsar Halmstadsproletärerna” har en fackförening som representerar arbetare vid Marmaverken i Hälsingland skickat in följande meddelande till *Ny Dags* läsare:

Avd. 163 Marmaverken av Pappersindustriarbetareförbundet har å ordinarie strejkmöte torsdagen den 30 april beslutat att sända Halmstads arbetare följande kamphälsning:

K a m r a t e r !

Undertecknad organisation som sedan 7 månader befinner sig i strid och därmed själv fått göra bekantskap med strejkbrytare och Lumplena har med intresse och glädje följt eder öppna och orädda kamp mot brytare och kapitalisternas lakejer. Vi uttalar vår sympati för eder kamplinje och understryker vikten av fortsatt kamp tills seger är vunnen. Leve den revolutionära fackföreningsrörelsen till seger över kapitalismen och dennes beskyddare! Marmaverken den 30 april 1931. För Sv.

Pappersindustriarbetareförbundets avd 163 Marmaverken: gm A. G. Bäckström, ordf. (*Ny Dag*, 4 maj 1931, s.4)

5 maj 1931

- Arbetet – Ingen information tillgänglig
- Norrskensflamman
 - På framsidan av 5 maj-numret av *Norrskensflamman* rapporterar man återigen om vägbygge-strejken mellan Kalix och Vitvattnet där rubriken lyder ”Alla försök till strejkbryteri slås tillbaka av arbetarna – Vägstrejken i Kalix är fullkomligt effektiv”.⁴⁷

⁴⁶ *Ny Dag*, 4 maj 1931, s.2

⁴⁷ *Norrskensflamman*, 5 maj 1931, framsida

- Norrskensflamman
 - Under annonsspalten ”Fackligt” finner man två notiser som gäller så kallade prickningar. Dessa två som är publicerade här är ”Förnyade prickningar” och gäller till exempel en man vid namn L.F. Isaksson som ”..fortfarande finner med sin heder förenligt att uppträda osolidariskt..” och därför så kungör i detta fallet Sv. Byggnadsträarbetareförbundet i Boden att prickningen fortfarande är gällande. Samma fackförbund står även för den andra prickningen där August Johansson ”..sedan september 1929 uppträdde såsom arbetsvillig..” hos en arbetsgivare som hade försatts i blockad av fackförbundet och därmed gällde fortfarande prickningen.⁴⁸

- Ny Dag
 - På framsidan av *Ny Dag* skriver artikelförfattaren om strejkbrytare under rubriken ”Berusade brytare slåss med knölpåkar och järnstänger – Nya våldsdåd i Vedumstrakten. Även revolvorna framme. Landsfiskalen givetvis passiv åskådare.”. I nyhetstexten benämns strejkbrytarna som ”berusade svartfötter”, ”svartfötter” och det ”övriga slöddret”.⁴⁹

- Ny Dag
 - Fortsättning av förstasidans artikel om de berusade strejkbrytarna sker på sidan 3, där artikeln avslutas med orden:

Arbetarna i Linköping och Halmstad har nyss visat detta av kapitalismens ”ordningsmakt” beskyddade slödder att arbetarnas tålmod börjar nå bristningspunkten. Händelserna i Vedum är nya bevis på nödvändigheten av att kommunisternas paroll om verkliga kamporganisationer mot fascism och strejkbryteri förverkligas. (*Ny Dag*, 5 maj 1931, s.3)

- Ny Dag
 - I *Ny Dag* den 5 maj 1931 kan man utläsa följande inlägg ”från en arbetarkorrespondent”:

”Kom närmare skall jag stöta kniven i er!
Brytarna vid Kornhamnstorg hotar – JAGA BORT SLÖDDRET!”

⁴⁸ *Norrskensflamman*, 5 maj 1931, s.2

⁴⁹ *Ny Dag*, 5 maj 1931, framsida

Två av brytarna från Kornhamnstorg var vid 1-tiden i går på väg till det blockerade kaféet Mästersamuelsgatan 48. De fick ” Eskort ” av ett 20-tal arbetare, som tog de svartfotade herrarna i närmare betraktande. En brytare, som följde efter uppträdde mycket utmanande och hotfullt och sade bl.a. till arbetarna:

-Kom närmare era djävlar, så ska jag stöta kniven i er!

Han var också mycket riktigt beväpnad med en s.k. boviekniv. Samme brytare var också på sin tid ”springpojke” under Beckerskonflikten i färghandeln på Hornsgatan. Poliskonstapeln, som har sitt pass vid Kornhamnstorg, följde efter gossarna, men han behövde inte ingripa till deras skydd. Arbetarna lät icke provocera sig. Arbetarna måste se till, att detta brytarslödder kommer bort. De har makt att göra det! (*Ny Dag*, 5 maj 1931, s.6)

6 maj 1931

- Arbetet
 - Under annons-sidorna på tidningens andra sida, bland dödsfall, bionyheter och föreningsannonser kan man läsa om en blockad av en firma som vägrat följa en överenskommelse med Malmö transportsrbetarefackförening och därmed försatts i blockad. Det finns även med en lista på nio personer samt deras hemadresser under rubriken ”Som arbetsvilliga uppträda”. Det finns även ett annat meddelande från Sv. Byggnadsträarbetareförbundet som häver en blockad eftersom ”..uppörelse är träffad med vederbörande angående arbetsvillkoren för träarbetet á A. Truedssons stallbyggnad i Jägersro, upphäves därmed den utfärdade blockaden. Malmö den 5 maj 1931”⁵⁰

- Norrskensflamman – Ingen information tillgänglig
- Ny Dag – Ingen information tillgänglig

7 maj 1931

- Arbetet – Ingen information tillgänglig
- Norrskensflamman – Ingen information tillgänglig

⁵⁰ *Arbetet*, 6 maj 1931, s.2

- Ny Dag
 - På framsidan av *Ny dag* den 7 maj 1931 finns ett fotografi på tre män under bildrubriken ”Brytarporträtt”. Under bilden står det följande:⁵¹

Mannen som sätter handen för ansiktet är han som skrek: ”kom närmare era djävlar, så ska jag sätta kniven i er”. Den andra är den som nyss vid en spontan demonstration lovade att aldrig mera befatta sig med strejkbrytarjobb. Bägge arbetar i Nathanssons bygge. Den som är barhuvad är en av Soc.-D:s organiserade strejkbrytare vid Armerad Betong, han som väckt en massa Åkarpsmål mot arbetarna, Per Jansson, portvakt i Norra Smedjegatan 12.

- Ny Dag
 - Åter igen skriver *Ny Dag* om vägbygget i Kalix och benämner strejkbrytarna vid namn som ”svartfötter”, ”brytargardet”, ”strejkbrytarjobbet” samt ”brytarchefen”.⁵²

- Ny Dag
 - Ännu en gång väljer *Ny Dag* att skriva om strejkbrytarna vid Kornhamnstorg:

Bort med brytarna vid Kornhamnstorg! – Halmstad ett gott föredöme. De nototriska strejkbrytarna vid Mälartorget provocerar allt vad de kan. Så fort de kommer upp på sin vacklande ställning försöker de hångrina mot de talrikt församlade arbetarna. Det har varit ganska lugnt de senaste dagarna, men igår var stämningen litet mera upprörs. Då och då hittade något föremål upp till brytarslöddret. En fönsterruta krossades. Arbetarnas tålmod med de provocerande sluskarna måste ta slut. Halmstadsproletärerna har visat hur man sätter fart på brytare. (*Ny Dag*, 7 maj 1931, s.3)

8 maj 1931

- Arbetet – Ingen information tillgänglig
- Norrskensflamman – Ingen information tillgänglig
- Ny Dag – Ingen information tillgänglig

⁵¹ *Ny Dag*, 7 maj 1931, framsida

⁵² *Ny Dag*, 7 maj 1931, s.2

9 maj 1931

- Arbetet
 - På sidan två finns det tre blockad-annonser varav en behandlar en upphävd blockad. Den första gäller en utbruten strejk och däremot har firman satts i blockad, den andra är i blockad för att det har uppstått en konflikt på arbetsplatsen och därmed är allt arbete försatt i blockad. Den tredje annonsen gällande den upphävda blockaden löstets upp i och med att byggmästaren skrev under ett avgörande avtal.⁵³
- Norrskensflamman – Ingen information tillgänglig
- Ny Dag
 - På framsidan av *Ny Dag* den 9 maj 1931 kan man läsa följande nyhetstext under rubriken ”Svartfötter vid Sandviken och Utansjö – Lumplena i antågande” :

Under de senaste dagarna har vid de blockerade sågverken i Sandviken och Utansjö (Ångermanland) utlastningar företagits, varvid basar, kontorspersonal och ingenjörer tjänstgjort. Enligt förhoppning väntas också en lumplena anlända inom den allra närmaste tiden. Den ganska långvariga blockaden börjar nu på att bli synnerligen kännbar för Vesteeghkoncernen, som försöker hjälpa sig ur svårigheterna genom att beodra personalen till strejkbryteri och rekvirera svartfotspack av den typ, som Halmstadsarbetarna sände iväg. Ungefär samma torde utgången bli i Utansjö och Sandviken. Därom skall arbetarna draga försorg. (*Ny Dag*, 9 maj 1931, framsida)

10 maj 1931

- Arbetet – Ingen information tillgänglig
- Norrskensflamman – Ingen information tillgänglig
- Ny Dag – Ingen information tillgänglig

⁵³ *Arbetet*, 9 maj 1931, s.2

11 maj 1931

- Arbetet – Ingen information tillgänglig
- Norrskensflamman
 - Under rubriken ”Lärdomarna av Halmstad” uppmanar skribenten sina läsare att frigöra sig från socialdemokraternas inflytande och göra såsom arbetarna gjorde i Halmstad, där de jagade bort strejkbrytarna och militären. Artikelns författare skriver ”Arbetarna förstår, att utan massans ’oparlamentariska’, kraftiga och beslutsamma uppträdande hade arbetsköparna och deras beväpnade strejkbrytare blivit herrar på täppan. Och däri ligger den viktigaste lärdomen av striden i Halmstad. Må denna kamp bli ett föredöme för de svenska arbetarna.”⁵⁴
- Ny Dag
 - ”Brytarna packar och går – Ställningen vid Nathanssons bygge revs idag”, så lyder rubriken för artikeln om strejkbrytarna i Kornhamnstorg som *Ny Dag* har skrivit om tidigare.⁵⁵ Strejkbrytarna benämns som ”svartfötterna”, ”brytarna”, ”brytarpaket” samt ”strejkbrytarlöddret”.⁵⁶

12 maj 1931

- Arbetet – Ingen information tillgänglig
- Norrskensflamman – Ingen information tillgänglig
- Ny Dag
 - Under rubriken ”60 svartfötter kommer i dag till Hernösand och Lunde – Stuvades in i reserverad vagn i Norrlandståget! – Ådalsarbetare, tag emot dem som de togs emot i Halmstad.” skriver artikelförfattaren att det har kommit in uppgifter till *Ny Dags* redaktion om att strejkbrytare är på väg från Stockholm till Hernösand för att sedan åka vidare med ångare till Ådalen. *Ny Dag* skriver att Ådalens arbetare ska vara inspirerade av Halmstads-arbetarna och att de ska ge strejkbrytarna ”..ett synnerligen hett mottagande..”. I artikeln benämns strejkbrytarna som ”brytare”,

⁵⁴ *Norrskensflamman*, 11 maj 1931, s.3

⁵⁵ *Ny Dag*; 1 maj, 5 maj, 7 maj

⁵⁶ *Ny Dag*, 11 maj 1931, s.3

”slöddret”, ”beväpnade brytare”, ”brytarluskar”, ”fina hjälpare”, ”professionella svartfötter”. *Ny Dag* avslutar artikeln med orden: ”Slå ner Strands och brytarorganisationernas gemensamma försök att kväva sympatiaktionen för Marmaarbetarna! Bort med det beväpnade brytarlöddret från Ådalen!”.⁵⁷

13 maj 1931

- Arbetet
 - Blockad-annons i repris som i maj-upplagorna av tidningen *Arbetet* först gick att läsa den 2 maj.^{58, 59}

- Norrskensflamman
 - På framsidan av *Norrskensflamman* den 13 maj 1931 kan man läsa om samma strejkbrytare som *Ny Dag* rapporterade om den 12 maj. Rubriken lyder ”Skurkarna från Halmstad förda till Gudmundrå – 70 brytare under poliseskort färdiga till nya illdåd.” och i notisen från TT skriver *Norrskensflamman* att ”Från järnvägsstationen ledsagades de ’dubbelt så bra’ av en polisstyrka..”.⁶⁰

- Ny Dag
 - *Ny Dag* rapporterar från Kramfors där de skriver om strejkbrytarna som kommit fram till Lunde hamn. Tidningen uppmanar Ådalens arbetare att ge strejkbrytarna ”..ett varmt mottagande.” och benämner dem som ”den stora strejkbrytartransporten”, ”brytarna”, ”slöddret”, ”herrar svartfötter”, ”brytargods”.⁶¹

- Ny Dag
 - Fortsättning på artikeln från tidningens framsida där artikelförfattaren skriver att ”..strejkbrytarna säkert räknar med ett längre gästspel. De

⁵⁷ *Ny Dag*, 12 maj 1931, s.3

⁵⁸ *Arbetet*, 13 maj 1931, s.2

⁵⁹ Se sidan 16 där hela notisen om blockaden finns att tillgå.

⁶⁰ *Norrskensflamman*, 13 maj 1931, framsida

⁶¹ *Ny Dag*, 13 maj 1931, framsida

torde räkna fel.” och ”Slå igen hela Ådalen tills slöddret är borta!”. De beskriver också strejkbrytarna i termer som ”brytarpaket”, ”brytarna”, samt ”svartfotsslöddret”.⁶²

- Ny Dag
 - En uppdatering går att ta del av om strejkbrytarna från Nathanssons bygge där artikelförfattaren skriver att ”Brytarattiraler kördes bort”. *Ny Dag* uppmanar också sina läsare i samma notis att ”Det kan vara av betydelse att följa den bilen och se vad den har för eventuella förbindelser med brytarpaketet.” apropå att strejkbrytarna hade förts iväg från bygget med lastbilen B 7354.⁶³

14 maj 1931⁶⁴

- Arbetet – Ingen information tillgänglig
- Norrskensflamman – Ingen information tillgänglig
- Ny Dag – Ingen information tillgänglig

Sammanfattning, 1 maj – 14 maj

Strejkbrytarna som nämns i de olika tidningarna är de som medverkat och arbetat på arbetsplatser som har försatts i blockad eller där arbetarna har gått ut i strejk. Det gäller vägbygget i Kalix, byggstrejken vid Nathanssons bygge i Kornhamnstorg, strejken vid Vidells bygge i Kumla, brädgårdskonflikten i Halmstad, Ullspinneriet i Arvika, Krogbråket i Laholm, bråk vid kaféet på Kornhamnstorg och om strejkbrytarna som åkte från Stockholm till Ådalen. Strejkbrytare har även nämnts i blockad- och prickningsannonserna samt i beskrivningen om olika första maj-tåg.

I de aktuella tidningarna beskrivs strejkbrytaren i negativa termer som ”Inga osolidariska på vägarna i diskttiket..”, ”strejkbrytarsslödder”, ”brytare”, ”mot fascismen och strejkbryteriet”, ”notoriske strejkbrytaren”, ”ett snyggt sällskap”, ”slödder”, ”fega strejkbrytarsslödder”, ”svartfotsslöddret”, ”blockadbrytare”, ”svartfötter”,

⁶² *Ny Dag*, 13 maj 1931, s.3

⁶³ *Ny Dag*, 13 maj 1931, s.5

⁶⁴ Kristi Himmelfärdsdag

”judasgärning”, ”ökända brytare”, ”svartfotshjälp”, ”brytarpaket”, ”mademoiselle”,
”kamrat”, ”..beträktas som osolidarisk och behandlas därefter.”, ”strejkbrytareskapad”,
”arbetsvilliga”, ”lämpor”, ”den bråkige individen”, ”den vildsinte krabaten”, ”..med
bäskarlynne [...] vrålat som ett djur.”, ”vildsinta strejkbrytaren”, ”skurkarna i
Halmstad”, ”pack”, ”avskyvärda lymlar”, ”lumplenorna”, ”de hatade strejkbrytarna”,
”det fina herrskapet”, ”notoriska svartfötter med typiska bovvisioner”, ”straffade
förbrytare”, ”osolidariska”, ”beusade brytare”, ”berusade svartfötter”, ”övriga slöddret”,
”svartfotade herrarna”, ”strejkbrytarjobb”, ”brytargardet”, ”provocerande sluskar”,
”svartfotspack”, ”beväpnade strejkbrytare”, ”brytarluskar”, ”fina hjälpare”,
”professionella svartfötter”, ”dubbelt så bra”, ”herrar svartfötter”, ”brytarattiraljer”.

5 . 2 Resultat 15 maj – 20 maj 1931

15 maj 1931

- Arbetet
 - På *Arbetets* förstasida rapporterar tidningen från Ådalskravallerna och en av artiklarna som behandlar strejkbrytare går under rubriken ”Sex liv spillda i striden mot strejkbrytarna”. Artikelförfattaren skriver i inledningen: ”Strejkbryteriet och den militära inblandningen i arbetskonflikter krävde igår med säkerhet fem arbetares liv, vartill komma ett flertal sårade.”. Längre ner i artikeln står det ”På förfrågan av D.N., huruvida regeringen stode bakom länsstyrelsens förbud för de arbetsvilliga att fortsätta arbeta förklarar socialminister att förbudet ifråga icke fattades på uppmaning från regeringshåll.”. Senare förklarar artikelförfattaren att strejkbrytarnas situation ska behandlas i kommunikation med arbetsgivaren och att det är tal på att sända hem dem.⁶⁵
 - I en notis på framsidan skriver skribenten om orsakerna till oroligheterna i Ådalen och tillägger: ”På grund av under natten uppsatta anslag med rubrik ’Bort med strejkbrytarna!’ samlades under onsdagen en skara på 300 personer på idrottsplatsen i Kramfors.”. I de övriga nyhetstexterna på framsidan benämns strejkbrytarna för just ”strejkbrytare” och ”arbetsvilliga”.⁶⁶
- Arbetet
 - Artikeln fortsätter i mitten av tidningen där det går att läsa;
ÄVEN STREJKBRYTARNA HA LOSSAT SKOTT.
Beträffande de dödande skotten i Lunde har från arbetarhåll enligt vad Västernorrlands Allehanda erfarit förklarats att skarpa skott fallit icke blott från den beridna patrull, som ryckt ut och som kom i handgemäng med folkmassorna. Skott ha även enligt deras version lossats från villan, där strejkbrytarna inhysts. (*Arbetet*, 15 maj 1931, s.12)

⁶⁵ *Arbetet*, 15 maj 1931, framsida

⁶⁶ *Ibid.*

- På samma uppslag går det att läsa om upprinnelsen till demonstrationen då arbetarna dagen innan hade tagit över den villa där strejkbrytarna hade sitt logi.

Ungefär samtidigt med uppträderna i Sprängviken hade en stor folkmassa samlats utanför staketet till strejkbrytarnas förläggning i Lunde. Även här rådde en våldsam upphetsning och förläggningen utsattes för stenregn. En polisstyrka på ett tiotal man, som befann sig innanför staketet, kunde ingenting göra för att upprätthålla ordningen. Ett stort antal fönsterrutor krossades i stuveriarbetarbaracken och strejkbrytarna måste tagas ombord på vid kajen liggandes båtar, som styrde ut på fjärden, där de sedan uppehöll sig. (*Arbetet*, 15 maj 1931, s.12)

Längre ner i artikeln skriver *Arbetet* att strejkbrytarna även ska ha kastat rökbomber. Sex av dem ska även ha utsatts för misshandel och kränkningar efter att arbetarna tagit över villan.⁶⁷

- Norrskensflamman
 - På framsidan av *Norrskensflamman* möts man av rubriken ”Arbetarblod strömmar i Ådalen. Strejkbrytarna från Halmstad på gästspel i Ådalen..”. Strejkbrytarna benämns som ”brytare” vid ett flertal tillfällen och även som ”svartfötter” och ”brytarpatasket” vidare i artikeln. Strejkbrytarnas stuverivilla skrivs om i termer som ”svartfotsnästet” och ”brytarnas baracker”.⁶⁸
- Norrskensflamman
 - Fortsättningen av artikeln från framsidan följer på sidan tre där strejkbrytarna åter får namn som ”brytare” och ”strejkbrytarslödder”. *Norrskensflamman* beskyller även fabriken för att ha ”..skaffat sig hjälp av det avskyvärda byke, som senast huserat i Halmstad.”⁶⁹

⁶⁷ *Arbetet*, 15 maj 1931, s.12

⁶⁸ *Norrskensflamman*, 15 maj 1931, framsida

⁶⁹ *Norrskensflamman*, 15 maj 1931, s.3

- Ny Dag
 - På framsidan av *Ny Dag* den 15 maj 1931 skrivs det om de oroligheter som ledde till att flera människor miste livet på Kristi Himmelfärdsdag, dagen innan. Man skriver att ”strejkbrytarlöddret”, militären och ”bödelsregering Ekman” var ansvariga för dödsfallen. När man återberättar om vad som hände dagen innan demonstrationen tar man upp den händelse då folkmassan tog sig in i stuverivillan och skriver att man ”..gav några strejkbrytare välförtjänt prygel..”. Man benämner strejkbrytarna i termer som ”..det fräcka strejkbrytarlöddret..”.⁷⁰

- Ny Dag
 - I artikeln från framsidan som fortsätter på tredje sidan av *Ny Dag* använder man namn som ”..det vidriga strejkbrytarlödder..” och ”..den ruskiga lasten..” för att förklara strejkbrytaren. Samtidigt uppmanar *Ny Dag* sina läsare till att vara försiktiga; ”Arbetarna ute i landet får noga se till, var man tänker lossa denna last.”⁷¹

- Ny Dag
 - I *Ny Dag* den 15 maj tillkom ett extranummer där det på framsidan om orsakerna till händelserna i Ådalen den 13 och 14 maj. Strejkbrytarna benämns som ”brytarlöddret” och den båt de åkte till Lunde hamn med som ”brytarfartyget” samt även deras logi som ”strejkbrytarnästet” och ”strejkbrytarvillan”.⁷²

- Ny Dag
 - Det står skrivet på sidan 2 om strejkbrytarna i Ådalen under rubriken ”Massdemonstrationen medförde svartfötterna som ’krigsfångar’”. Polisen maktlös för arbetarnas snabba aktion. De flesta flydde hals över huvud.”. I artikeln benämns strejkbrytarna i termer som ”judastyper”, ”slöddret”, ”brytarn”, ”brytarlöddret” och ”svartfötterna” samt ”patrasket”. Deras stuverivilla skrivs om som ”brytarnästet” och ”brytarförläggningen”. Artikeln avslutas med orden; ”De [strejkbrytarna]

⁷⁰ *Ny Dag*, 15 maj 1931, framsida

⁷¹ *Ny Dag*, 15 maj 1931, s.3

⁷² *Ny Dag*, 15 maj 1931, extranummer som tillkom, framsida

förklarade att det var första gången som de var brytare och lovade dyrt och heligt, förskrämda som de var, att snarast möjligt ge sig iväg från Ådalen och lämna strejkbrytarjobbet.”⁷³

16 maj 1931

- Arbetet
 - Strejkbrytarna nämns bara två gånger och då som ”strejkbrytare” och ”strejkbrytarlöddret”. I övrigt handlar artiklarna om militärens och regeringens roll inom Ådalshändelsen.⁷⁴

- Arbetet
 - På annonssidorna fyra blockad-notiser, varav en handlar om en upphävd blockad. Det finns även med två andra notiser med rubriken ”Skubbare”. I den ena skubbare-notisen står det en lång lista på namn och dess arbetsplatser och efteråt följer vidare notering ”..trots upprepade anmaningar icke kunnat förmåas att klara sina mellanhavande med vår organisation betraktas de som skubbare och överlämnas i organiserade kamraters välvilliga hågkomst..”. I den andra skubbare-notisen står meddelandet först och den berördas namn och adress efter. Där lyder det ”Nedanstående person anser det med sin heder förenligt att ej fullgöra sin skyldighet till organisationen, varför vi rekommendera honom för välvillig hågkomst.”⁷⁵

- Arbetet
 - I och med Ådalshändelsen skriver *Arbetet* att det har utbrutit kravallliknande stämning på flera håll i landet. *Arbetet* rapporterar från Sundsvall där de skriver ”..vilka då i språngmarsch begåvo sig till renhållningsverket för att uppvakta fem strejkbrytare [sic.], som ännu finnas kvar från kommunalarbetarekonflikten för några år sedan.

⁷³ *Ny Dag*, 15 maj 1931, extranummer som tillkom, s.2

⁷⁴ *Arbetet*, 16 maj 1931, framsida

⁷⁵ *Arbetet*, 16 maj 1931, s.2

Verkets barack, där strejkbrytarna bo, bombaderades med stenar och de flesta fönsterrutorna krossades innan polisen hann anlända.”⁷⁶

- Norrskensflamman

- I rubriken på framsidan av *Norrskensflamman* står det ”N.-K:s våldtäktspropagandist- och aktionsutskott själsligt befryndade med arbetarmördarna. 3,000 deltagare vid protestmötet i Luleå med anledning av händelserna i Ådalen. *Krav: Regeringens avgång, strejkbrytarnas och militärens omedelbara avlägsnande.*”

I artikeln skriver *Norrskensflamman*s skribent att det är inte arbetarna i Ådalen som är brottslingar utan att brottslingarna är ”..det utsökta slödder som söker beröva dem brödet..”. Skribenten menar också att detta ”brytarpack”, detta ”..landets värsta förbrytare..” även är lika ansvariga som militären ”..för de mord som förövats i Ådalen.”⁷⁷

- Ny Dag

- På sidan tre av *Ny Dags* upplaga den 16 maj går det att läsa följande rubrik; ”Ådalsbrytarna i Stockholm!” därefter skriver skribenten att Den jagare som strejkbrytarna åkte med från Ådalen hade kommit i land i Stockholm vid 2-tiden på natten. Trots att det står att de eskorterades av flertalet poliser uppmanar tidningen läsarna ”..att följa deras fortsatta färd!”⁷⁸

- Ny Dag

- Under rubriken ”Allmän strejkbrytarrensning – Ett stort resultat av strejkerna och massaktionerna” går det att läsa följande;

Ett stort resultat av arbetarnas massaktion är att det talrikt förekommande strejkbrytarsslöddret rensats bort från alla större platser. Ådalen och Stockholm torde nu vara brytarfria Brytarna vid Karlberg och Armerad Betong blev det fart på och det torde inte vara rådligt att de återvänder. I Sundsvall erinrade arbetarna sig att det ännu i stadens tjänst fanns brytare från kommunalarbetarekonflikten för flera år sedan, som hittills

⁷⁶ *Arbetet*, 16 maj 1931, s.5

⁷⁷ *Norrskensflamman*, 16 maj 1931, framsida

⁷⁸ *Ny Dag*, 16 maj 1931, s.3

lämnats i fred. Nu krossade demonstranterna fönsterrutorna hos dem. Nu är det på tiden att få iväg dessa herrar från Sundsvall. Tänk efter överallt, var finns det någon brytare, Låt det bli en landsomfattande generalstämning från slöddret, då arbetarna i alla fall i gång! (*Ny Dag*, 16 maj 1931, s.7)

- Ny Dag
 - I en intervju med ”kamrat” Gerda Linderot som närvarade i Ådalen den 14 maj återberättas strejkbrytarna som ”brytarslöddret” och ”brytare”. Deras båt som ”strejkbrytarfartyget” och huset i Lunde där de bodde som ”strejkbrytarvillan”.⁷⁹

17 maj 1931

- Arbetet - Ingen information tillgänglig
- Norrskensflamman – Ingen information tillgänglig
- Ny Dag – Ingen information tillgänglig

18 maj 1931

- Arbetet
 - På framsidan av *Arbetet* den 18 maj 1931 kan man läsa en ”Resolution” där *Arbetet* berättar att Malmös arbetare är i full solidaritet med Ådalens arbetare och skriver att ”Tiden bör vara inne för åtgärders vidtagande till förhindrande av de ambulerande strejkbrytare-hordernas framfart i vårt land.”. Skribenten skriver även följande om dess uppfattning av strejkbrytare sedan de fått kritik av ”borgarpresen” för att föra våldspropaganda;

Enligt denna sunda solidaritetsmoral måste strejkbrytaren i allmänhet och den yrkesmässige strejkbrytaren i synnerhet betraktas som en skadegörare, en anfrätare på solidaritetsmoralen. När vi därför i arbetarerörelsen bekämpa strejkbrytaren och stämpla hans gärningar såsom en judasgärning, äro vi medvetna om att vi handla i fullaste överrensstämmelse med samhällets djupaste och mest ideelt syftande

⁷⁹ *Ny Dag*, 16 maj 1931, s.8

krafter. Vi begära icke, att hans excellens statsminister Ekman själv skall knänsätta vår uppfattning av solidaritetsmoralen, men vi begära, att han skall räkna med det enkla faktum, att vårt omdöme om strejkbrytaren och hans gärningar är lidelsefullt oåterkalleligt och orubbligt fast inom hela den svenska arbetarrörelsen. (*Arbetet*, 18 maj 1931, framsida)

- Arbetet

Det finns även en artikel som rapporterar från ett möte som hölls på arbetarekommunens och fackliga centralorganisationens vägnar i Malmö där talaren redaktör Uhlén talade om strejkbrytare;

Ansvaret vilar för det första de män, som genom sin halsstariga lönepolitik hindrat en fredlig uppgörelse av konflikten. Det påvilar för det andra Arbetsgivareföreningen, som alltjämt, alla varningar till trots, finner tillständigt mobilisera utsökt slödder, notoriska brottslingar och ökända slagsmålshjältar såsom de organiserade arbetarnas direkta motpart vid fackliga konflikter. (*Arbetet*, 18 maj 1931, s.8)

- Norrskensflamman – Ingen information tillgänglig

- Ny Dag

- Artikeln går under rubriken ”Bort med strejkbrytarna i Karlstad Härad. Låt det bli rensning också där.” och handlar om en vägstrejk i Karlstad där man har anlitat strejkbrytare. I artikeln kallas strejkbrytarna för ”brytar-slöddret”, ”brytarna”, ”svartfötterna” och ”patrasket”. De anklagas för att utföra ”judasarbete” och ”ligistfasoner”. En målande berättelse ges även om en strejkbrytare som gömde sig för ett slagsmål;

Många var naturligtvis rädda som dessa herrar i allmänhet är. En brytare tog sin tillflykt till en svinstia men fann för gott att snart krypa fram. Kanske grisen skämdes för sällskapet och motade ut honom! (*Ny Dag*, 18 maj 1931, s.7)

19 maj 1931

- Arbetet – Ingen information tillgänglig
- Norrskensflamman – Ingen information tillgänglig

- Ny Dag – Ingen information tillgänglig

20 maj 1931

- Arbetet
 - I *Arbetet* den 20 maj 1931 bjuder Trelleborgs arbetarekommun och fackliga samorganisationer in till ett ”protestmöte mot blodsdåden i Ådalen” i Trelleborgs Folkets park. Skribenten skriver om vilka som ska tala under mötet och uppmanar läsarna att ta med fanor. Meddelandet avslutas med:

Alla som ogilla det upprörande våldsdådet i Ådalen till värn för arbetsgivarnas strejkbrytarslödder, böra möta upp! Låt se, att det blir en imponerande och värdig solidaritets- och sympatityttring från Trelleborgs arbetare, vilka sannerligen icke äro obekanta med notoriska strejkbrytares utmanande uppträdande! (*Arbetet*, 20 maj 1931, s.12)
- Norrskensflamman – Ingen information tillgänglig
- Ny Dag
 - Under rubriken ”Strejkbrytare överfaller arbetare på Vasagatan – Se upp med skadedjuren!” kan man ta del av en händelse där en arbetare ska enligt *Ny Dag* blivit misshandlad av strejkbrytare. I artikeln beskrivs strejkbrytarna som ”arbetsvilliga”, ”busarna”, ”brytarna”, ”svartfötterna” och ”skadedjur” samt att de ska ha utfört ”judasgärning” både i Halmstad och Ådalen.⁸⁰

⁸⁰ *Ny Dag*, 20 maj 1931, s.8)

Sammanfattning, 15 maj -20 maj 1931

Den 14 maj 1931 skjuter svensk militär ihjäl 5 människor varav fyra av dem deltog i en demonstration mot de strejkbrytare som kommit till trakten för att ställa in den rådande strejken. Denna sammanfattning avser de rapporteringar som tidningarna *Arbetet*, *Norrskensflamman* och *Ny Dag* gjorde de närmsta dagarna efter skottet. Förutom de strejkbrytare som nämns vid Ådalshändelserna är det även två artiklar om ett vägbygge i Karlstad Härad och om en situation som uppstod i Sundsvall som innefattade strejkbrytare.

I de olika artiklarna beskrivs strejkbrytarna i termerna som; ”strejkbrytarna”, ”arbetsvilliga”, ”brytare”, ”svartfötter”, ”brytarpatrasket”, ”strejkbrytar-slödder”, ”..det avskyvärda byke..”, ”..det fräcka strejkbrytar-slöddret..”, ”..det vidriga strejkbrytar-slöddret..”, ”..den ruskige lasten..”, ”judastyper”, ”patrasket”, ”skubbare”, ”..det utsökta slöddret..”, ”brytarpack”, ”..landets värsta förbrytare..”, ”strejkbrytarrensning”, ”dessa herrar”, ”..generalstädning från slöddret..”, ”..ambulerande strejkbrytar-hordernas..”, ”strejkbrytarjobbet”, ”skadegörare”, ”anfrätare”, ”judasgärning”, ”notoriska brottslingar”, ”ökända slagsmålshjältar”, ”arbetarnas direkta motpart”, ”judasarbete”, ”ligistfasoner”, ”utmanande uppträde”, ”busarna” och ”skadedjur”. Deras hus och båt kallades även för; ”svartfotsnästet”, ”brytarnas baracker”, ”strejkbrytarnästet”, ”brytarfartyget”, ”strejkbrytarvillan”, ”brytarförläggningen”, ”strejkbrytarfartyget”,

6 Sammanfattande analys och slutdiskussioner

Alla de tre tidningar som jag har undersökt, *Arbetet*, *Norrskensflamman* och *Ny Dag*, använder olika stigmatemer för att beskriva strejkbrytaren, vissa mer neutrala än andra. I tidningen *Arbetet* nämns strejkbrytaren i relativa neutrala ordalag med ett visst undantag innan skotten i Ådalen. Fram till den fjärde maj skriver inte *Arbetet* något om strejkbrytare utan det man kan se som närmast är de blockad- och meddelande-annonser som rör olika firmor som har satts i blockad eller som i meddelande-annonsen där det handlar om ett antal människor som de fackliga organisationerna inte är nöjda med eller som de ansett inte ”..kunna förmås fullgöra sina skyldigheter..”. Nästa artikel som rör strejkbrytare är i en rapport om ett krogslagsmål där *Arbetet* skriver att strejkbrytare från Halmstad ställde till det i Laholm. Där används ett språk som för första gången tar bort det mänskliga värdet från strejkbrytarna genom att framställa dem som djur när *Arbetet* beskriver hur polisen hanterat situationen genom att sätta en av strejkbrytarna i en cell där han då ska ha ”..vrålat som ett djur”. Här beskrivs också strejkbrytaren som en ”bråkig individ [...] med bärsärkalynne..”, ”den vildsinte krabaten”, ”lämpor”, ”..vildsinta strejkbrytare..” samt de mer neutrala termerna ”arbetsvillig” och ”strejkbrytare”. För att inte dra Goffmans teori om stigma för långt, måste man ha hänsyn till det språk som man använde på 1930-talet i Sverige, men ändå tycker jag att man kan ana att polisen som inte var glad att det var strejkbrytare i staden använde ett språk där han förminskar strejkbrytarnas värde eftersom han ser dem som brottslingar. Fram till den 14 maj finns det endast blockad-annonser som behandlar någon form av strejkbrytare dock så nämns en strejkbrytare en gång till men då som ”arbetsvillig”.

Efter skotten i Ådalen ändras tonen något i *Arbetet* kring strejkbrytaren. Dagen efter skotten då första tidningen av *Arbetet* utkom sedan händelsen, beskrivs nu strejkbrytaren som inte bara ”strejkbrytare” eller ”arbetsvillig” utan även som ”strejkbrytarsslödder”. Senare i tidningen finns det inte bara blockad-annonser utan även en ny form som inte har funnits i *Arbetet* från och med 1 maj 1931, då mitt källmaterial börjar, nämligen skubbare-annonser. Informationen i skubbare-annonserna är detsamma som i blockad-annonserna, men bara att det har bytt namn till en mindre neutral term. Om detta har att göra med aggressioner som *Arbetets*

redaktion kände för Ådalshändelsen är omöjligt att säga eftersom jag inte har läst tidningen innan 1 maj 1931, dock kan man undra.

Arbetet fortsätter att måla ut sin negativa bild av strejkbrytaren då de skriver i ett senare nummer om strejkbrytaren som ”..de ambulerande strejkbrytare-horderna[s]..” i en rubrik och därefter i artikeln benämner strejkbrytaren som ”skadegörare”, ”anfrätare på solidaritetsmoralen”, och att de utför en ”judasgärning” samt att deras uppfattning av strejkbrytaren är ”..lidelsefullt oåterkalleligt och orubbligt fast..”. Senare i samma nummer av *Arbetet* återger tidningen ett tal av redaktör Uhlén där han säger att strejkbrytaren är ”..utsökt slödder, notoriska brottslingar och ökända slagsmålsbjältar såsom de organiserade arbetarnas direkta motpart..”. Även här drar de ner strejkbrytarnas mänskliga värde genom att kalla dem för bland annat slödder. Även ett par dagar senare skriver *Arbetet* om strejkbrytare där de då kallas för ”strejkbrytarslödder” och ”..notoriska strejkbrytare..” med ett ”..utmanande uppträdande..”. Allt genom *Arbetets* upplagor från den första maj 1931 till den 20 maj 1931 så är det en negativ bild som tidningen ger strejkbrytaren. Detta är inget överraskande resultat eftersom tidningen är social-demokratisk och anser sig representera Sveriges arbetare. Det är intressant att se hur tidningen väljer att ge en mer angripande bild av strejkbrytaren efter skotten i Ådalen, och antagligen har det att göra med strejkbrytarnas roll i Ådalen under Kristi Himmelfärdsdagen den 14 maj 1931.

I *Norrskensflamman* ser man att skribenterna till artiklarna har en mer stridslystet språk kring deras beskrivningar om strejkbrytaren jämfört med *Arbetet*. I en artikel om ett vägbygge i Kalix beskriver *Norrskensflamman* strejkbrytaren som ”brytare” och ”osolidarisk”. Dagen efter skriver *Norrskensflamman* om Första maj-demonstrationerna och benämner då strejkbrytaren som ”strejkbrytarslöddret” och ”brytarslöddret”. *Norrskensflamman* fortsätter att beskriva strejkbrytaren i negativa termer då de skriver att strejkbrytarna är ”skurkar”, ”pack”, ”brytare” och ”avskyvärda lymlar”. I en senare upplaga finns det notiser som kallas för prickningar. Där man helt enkelt ”prickar” en arbetare från arbetsmarknaden genom att skriva upp hans namn och vart han jobbade där han då i detta fall skulle ”..uppträtt såsom arbetsvillig..”. *Norrskensflamman* visar starkt sitt ogillande kring strejkbrytarna genom att använda olika attribut för att beskriva strejkbrytaren. Senare fram i maj skriver *Norrskensflamman* om krogbråket i Laholm och framställer strejkbrytarna som

”skurkar” och ”de dubbelt så bra”. Givetvis menar inte *Norrskensflamman* att strejkbrytarna är dubbelt så bra som andra människor utan här är det ironiskt menat.

Efter dödsskjutningarna i Ådalen den 14 maj 1931 ger *Norrskensflamman* en ännu mer angripande ton mot strejkbrytarna. Där beskrivs de i termer som ”brytare”, ”svartfötter” och ”brytarpatrask”. Ders hus de bodde i, i Ådalen, framställs som ”svartfotsnästet” och ”brytarnas baracker”. Längre fram i samma nummer skrivs det om dem som ”strejkbrytarslödder” och ”..det avskyvärda byke..” vilket inte ger en positiv bild av strejkbrytaren. Det är tydligt att *Norrskensflamman*, liksom *Arbetet*, ser strejkbrytarna som motståndare till de organiserade arbetarna eftersom de skriver att strejkbrytarna är ”..det utsökta slödder som söker beröva dem brödet..” och att de är ett ”brytarpack” som är ”..landets värsta förbrytare..”. Dessutom skriver *Norrskensflamman* i samma artikel att strejkbrytarna är lika ansvariga för dödsskjutningarna i Ådalen som militären vilket kan förklara varför tidningen har en hårdare ton mot strejkbrytarna än innan den 14 maj. Det ska även här tilläggas att även *Norrskensflamman* som var en kommunistisk tidning såg sig som en representant för de organiserade arbetarna och att de ansåg att strejkvapnet var oerhört viktigt inom de fackliga kamper som arbetarna hade mot arbetsgivarna. Även detta kan ses som en förklaring till varför *Norrskensflamman* skrev om strejkbrytaren i negativa termer eftersom de försvarade arbetarnas kamp mot arbetsgivaren.

Ny Dag är den tidning som har skrivit flest artiklar, av de tre jag har undersökt, där strejkbrytaren har framställts i olika termer, varav de allra flesta var negativa. *Ny Dag* skriver om strejkbrytaren i termer som ”strejkbrytarslödder”, det i detta fall ironiska begreppet ”snyggt sällskap”, ”brytare”, ”slödder” och ”fega strejkbrytarslödder”. De uppmanar även sina läsare mer tydligt att jaga bort strejkbrytarna från arbetsplatser och behandla dem så att de inte längre kommer vilja arbeta som strejkbrytare. De talar i termer om att man ska ”göra rent” och ”jaga bort svartfotsslöddret”, i en samhörande notis hinner skribenten få in flera negativa termer såsom ”svartfötter”, ”ökända brytare”, ”brytarslödder” och ”brytarpaket”. De lägger till att strejkbrytarna är utmanande, uppträder fräckt och utför ”judasgärning” samt att arbetsgivaren tar hjälp av ”svartfotshjälp”. En mer neutral term som de använder är ”blockad-brytare”.

I en senare upplaga i maj månad visar *Ny Dag* verkligen hur de känner för strejkbrytarna genom att beskriva dem som ”de hatade strejkbrytarna”. I den följande

artikeln skriver *Ny Dag* om ”det fina herrskapet” och syftar då ironiskt på strejkbrytarna som var med i Laholm-krogbråket. Och även då skriver om dem som ”svartfötter” och lägger till att de ses till och med av borgarpressen som ”flera gånger straffade förbrytare”. En intressant iakttagelse som jag gjorde var i det meddelade som *Ny Dag* framförde den fjärde maj 1931 från Marmaarbetarna i Hälsingland till de arbetare som strejkade i Halmstad under vad som kallas för Brädgårdskonflikten. Det var ju så att arbetarna som gick ut i strejk i Ådalen och genomförde den demonstration där fem personen miste livet, hade gått ut i strejk i sympati för arbetarna i Marmaverken, inte för att ådalsarbetarna själva, just då, strejkade för sina egna privata arbetsvillkor, utan detta var mer ideologiskt. Förutom att vara så målande som de är allt igenom maj månads upplagor av *Ny Dag* så finns det en skillnad från de andra tidningarna jag granskat i denna uppsats, *Ny Dag* väljer flera gånger att uppmana sina läsare att gå i kamp mot strejkbrytarna mer praktiskt.

Liksom *Norrskensflamman*, tillkännager *Ny Dag* att de också anser att strejkbrytarna bär en del av ansvaret för de som miste livet i Ådalen den 14 maj 1931. De rättfärdigar även den misshandel som strejkbrytarna utsattes för dagen innan Kristi Himmelfärdsdag. Till skillnad från de andra två tidningarna hårdnar inte språket nämnvärt mycket från hur de framställde strejkbrytarna mellan den första maj till den 14 maj. Dock så blir de allt mer klara med att något måste göras handgripligen för att få bort strejkbrytarna från arbetsmarknaden då de börjar tala om rensningar och att utföra en ”..landsomfattande generalstädnings från slöddret..”. Även ett par dagar senare skriver *Ny Dag* återigen om att det ska rensas bort med strejkbrytare även i Karlstad då dessa ”brytarslödder”, ”svartfötter” tillika ”patrisk” utför ”judasarbete” med ”ligistfasoner”. Likaså den 20 maj är det inte längre människor man talar om i samband med strejkbrytare utan om ”skadedjur” som utför ”judasgärning”. Såsom *Norrskensflamman* så var *Ny Dag* även den kommunistisk och av liknande skäl som *Norrskensflamman* så hade de en aggressiv attityd mot strejkbrytaren i dess framställning av denne.

Goffman menade att användandet av stigmatisering av grupper som man såg som avvikande är en politisk akt.⁸¹ Varken *Arbetet*, *Norrskensflamman* eller *Ny Dag* har skrivit i sina artiklar under maj månad 1931 att de bränt in en symbol i handflatan på sina motståndare så som grekerna gjorde på sina, däremot så använde de ett annat

⁸¹ Goffman, Erving. 2011, s.9

vapen för att stigmatisera strejkbrytarna, nämligen genom att hänga ut dem i blockad-, skubbare- och pricknings-annonser. Inte minst i deras utmålade bilder av strejkbrytaren som en brottsling, ett slödder. Inte ens en människa utan som ett djur. Stigmatiseringen av strejkbrytarna ökade i och med att de sågs som bland andra ansvariga för dödsskjutningarna i Ådalen, vilket påvisades i och med att termerna som beskrev strejkbrytarna blev grövre och att de nämndes mer frekvent inom den undersökta arbetarpressen.

Det är främst ideologiska förklaringar man finner när man undersöker källmaterialet efter svar på hur och varför *Arbetet*, *Norrskensflamman* och *Ny Dag* framställer strejkbrytaren i det mörka sken som de gör. Det syns tydligt i källmaterialet vilken politiskt ideologi de står för, speciellt i de kommunistiska tidningarna, *Norrskensflamman* och *Ny Dag* där man målar ut strejkbrytaren som ett hot mot samhället när de beskriver strejkbrytaren som en parasit som måste utrotas. Det är tydligt att tidningarna väljer att använda stigmatemer för att stigmatisera strejkbrytaren för att nå ut med sitt politiska budskap till läsarna. När Ingvar Flink definierade termen strejkbrytare i sin avhandling menade han att termen uppstod i och med att arbetarna ansåg att människor som antog sig arbete på en arbetsplats där det rådde strejk handlade osolidariskt och skulle därmed ses som strejkbrytare helt enkelt.⁸² Detta visas också i källmaterialet där tidningarna behandlar strejkbrytaren med hjälp av stigmatemer som en osolidarisk arbetare som mdet inte finns något överseende med. Men att använda begrepp som tar bort det mänskliga värdet från strejkbrytarna får ens tankar att gå till nazityskland och dess framställningar av juden under samma tid. I och med att man vid flera tillfällen väljer att använda ordet jude när tidningarna förklarar på vilket sätt strejkbrytarna utför sina arbeten, inser man ännu en gång att tankarna som fanns i Tyskland bland annat under 1930-talet även fanns inom arbetarrörelsen i Sverige. Likaså som judarna förlorade sitt mänskliga värde under 30-talet, gjorde även strejkbrytarna det i delar av den svenska arbetarpressen, därför hajar man till en extra gång när man läser till exempel *Ny Dags* artikel om att man ska rensa strejkbrytarna från Sverige, det handlar om olika typer av människor, men det är samma diskurs. Dock skulle nu detta inte vara en uppsats som jämförde judar och strejkbrytares skilnader och likheter under 1930-talet, men det är en iakttagelse som jag finner intressant och som man kanske kan utveckla i en större studie om intresse finns.

⁸² Flink, Ingvar. 1978, s.12

7 Litteraturförteckning

- Flink, Ingvar. *Strejkbryteriet och arbetets frihet*. 1978
- Furhoff, Lars, Hederberg, Hans. *Dagspressen i Sverige*. Stockholm. 1965
- Goffman, Erving. *Stigma – Den avvikandes roll och identitet*. Finland, 2011
- Gustafsson, Karl Erik & Rydén Per. *Den Svenska pressens historia III - Det moderna Sveriges spegel (1897-1945)*. Västervik. 2001
- Hadenius, Stig m.fl. *Sverige efter 1900 – En modern politisk historia*. Falun, 1993
- Hirdman, Yvonne. *Sveriges Kommunistiska parti 1939-1945*. Stockholm, 1974
- Johansson, Roger. *Kampen om historien Ådalen 1931 sociala konflikter, historiemedvetande och historiebruk 1931-2000*. Lund, 2001
- Kjeldstadli, Knut. *Det förflutna är inte vad det en gång var*. Lund, 1998
- Lundgren, Kristina m.fl. *Nyheter – att läsa tidningstext*. Stockholm, 1999
- Nationalencyklopedin, Åttonde bandet*
- Tengberg, Eric. *Ådalskravallerna i press- och riksdagsdebatt*. Lund, 1957
- Tidman, Yngve. *Spräng Amalthea! Arbete, facklig kamp och strejkbryteri i nordvästeuropeiska hamnar 1870-1914*. Lund 1998
- Tosh, John. *Historisk teori och metod*. Lund 2011

Lista över det använda källmaterialet

- Arbetet, 1 maj – 20 maj 1931
- Norrskensflamman, 1 maj – 20 maj 1931
- Ny Dag, 1 maj – 20 maj 1931

